Primera cita d'*Ocinebrina hispidula* (Pallary, 1904) (Mollusca: Gastropoda: Muricidae) per a les aigües Ibero-Balears

Joan PONS-MOYÀ i Guillem X. PONS

SHNB

SOCIETAT D'HISTÒRIA NATURAL DE LES BALEARS

Pons-Moyà, J. i Pons, G.X. 2002. Primera cita d'*Ocinebrina hispidula* (Pallary, 1904) (Mollusca: Gastropoda: Muricidae) primera cita per a les aigües Ibero-Balears. *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 45: 81-85. ISSN 0212-260X. Palma de Mallorca.

Es cita per primera vegada a les Illes Balears *Ocinebrina hispidula* (Pallary, 1904) (Mollusca Gastropoda: Muricidae). La presència a les Illes Balears amplia notablement la seva àrea de distribució essent la primera cita ibero-balear.
Paraules clau: Ocinebrina hispidula, *Gastropoda, Muricidae, mar Balear.*

FIRST RECORD OF *Ocinebrina hispidula* (PALLARY, 1904) (MOLLUSCA: GASTROPODA: MURICIDAE) TO IBERO-BALEARIC SEA. *Ocinebrina hispidula* (Pallary, 1904) (Mollusca Gastropoda: Muricidae) is a first record to Balearic Islands. The presence in the Balearic Islands wide notably his distribution being the first record to Iberian-Balearic area.
Keywords: Ocinebrina hispidula, *Gastropoda, Muricidae, Balearic sea.*

Joan PONS-MOYÀ Societat d'Història Natural de les Balears, carrer Sant Roc 4, 07001 Palma de Mallorca; Guillem X. PONS, Dept. de Ciències de la Terra (UIB), carretera de Valldemossa km 7,5, 07071 Palma de Mallorca (e-mail: ieagpb@clust.uib.es)

Recepció del manuscrit: 05-jun-02; revisió acceptada: 20-nov-02.

Introducció

El gènere *Ocinebrina* Jouseaume, 1880 agrupa un grup d'espècies de taxonomia complexa i això ho demostra l'existència de múltiples sinònims (Sabelli *et al.*, 1990). Poppe i Goto (1991) només indiquen dues espècies per a la fauna europea: *O. edwardsii i O. aciculata.* Sabelli *et al.* (1990) també considerava *O. hybrida* per al llistat d'espècies de la Mediterrània. Houart (1994) recupera dues espècies considerades sinònimes *Ocinebrina perfecta* (Monterosato in Settepassi, 1977) i *Ocinebrina personata* (Monterosato in Settepassi, 1977) conegudes de la zona més interior de la mar Adriàtica. Dintre del gènere a Lanzarote (Illes Canàries) Houart (2000) descriu una nova espècie, *O. leukos*, confosa fins aleshores amb *O. nicolai*. Poppe (http://www.conchology.uunethost.be/) considera totes aquestes esmentades i tot un seguit més, fins a un total d'unes 30 espècies, dintre del gènere *Ocenebra*, totes elles presents a la Mediterrània.

Recentment, Houart (2001) revisa les espècies d'aquest gènere i recupera antigues sinonímies. Així, Sabelli *et al.* (1990) considera-

ven sinònimes d'*O. edwardsi: O. nicolai* Monterosato, 1884; *O. helleri* (Brusina, 1865) (= *O. perfecta*), *O. ingloria* (Crosse, 1865) (= *O. personata*) i *O. hispidula* (Pallary, 1904) totes elles acceptades per Houart (2001).

Ocinebrina edwardsii i *O. aciculata* són espècies d'àmplia distribució, en canvi les altres espècies o bé són endèmiques o bé són conegudes de molt poques localitats i en base a molt pocs espècimens.

El gènere *Ocinebrina* a les Balears

El gènere *Ocinebrina* es trobava representat a les Balears per dues espècies segures i són conegudes des d'antic: *Ocinebrina aciculata* i *O. edwardsii*. La primera citada per de Buen (1916) i les dues espècies per Hidalgo (1917). A més a més, de les Balears, han estat citades en base a material recol·lectat per Altimira (1972), Gasull i Cuerda (1974), Nordsieck (1982), Ballesteros *et al.* (1987), Pons-Moyà *et al.* (1998) i Houart (2001). La Taula 1 indica les dades conegudes per a cada una de les Illes Balears. Aquestes dues espècies són les més comunes a la Mediterrània. D'acord amb la nova situació taxonòmica proposada per Houart (2001) caldria confirmar la presència d'una tercera espècie coneguda de la fauna balear, *O. helleri*, citada per Hidalgo (1917).

La troballa d'un exemplar del gènere *Ocinebrina* amb una morfologia clarament separable d'*O. edwardsii*, de closca més estreta i amb un canal sifonal més llarg comparat amb la llargària total de la closca, així com la seva escultura permet separar-la d'altres espècies afins (com *O. inordinata*, coneguda només de Madeira i que presenta una marcada tuberculació) i assignar-la inicialment com a *O. hispidula* (Pallary, 1904).

Ocinebrina aciculata i *O. edwardsii* són les espècies amb una distribució més àmplia de les *Ocinebrina* conegudes de la Mediterrània. La primera, *O. aciculata*, és coneguda de les costes atlàntiques des de la Gran Bretanya fins al Marroc, Canàries, Madeira i la Mediterrània. Té una altura de fins a 18 mm i un diàmetre de fins a 9 mm. Ha estat trobada des de la zona intermareal fins als 105 m de profunditat (obs. pers.). La segona, *O. edwardsii*, pot arribar fins als 20 mm d'altura encara que la mitjana es situa sobre els 10 mm. Viu a les costes atlàntiques de França, Portugal i Espanya i Canàries, essent molt comuna a la Mediterrània, és molt més litoral que *O. aciculata*, vivint a poca profunditat a aigües calmes amb algues fotòfiles.

Ambdúes han estat citades del Pleistocè de les Balears (Cuerda, 1987).

Material

L'exemplar fou trobat entre material orgànic en descomposició localitzat entre unes portes metàl·liques de xarxes de bou recuperades després d'un parell d'anys de trobar-se submergides a una fondària d'entre 40-60 m a la badia de Palma. Les portes estaven colonitzades per nombrosos exemplars de *Crassodoma multistriata* i d'alguns exemplars *d'Arca tetragona*.

L'exemplar està dipositat en la col·lecció malacògica del *Museu de la Naturalesa de les Illes Balears* -MNIB- de Palma de Mallorca.

Descripció

Conxa esbelta amb una longitud de 17,5 mm. Protoconxa de 1,25 voltes amb la superfície lleugerament granulada. Teleconxa amb cinc voltes, escultura composta per vuit costelles recorregudes per cordons espirals, essent els perifèrics els que formen dos destacats tubercles. Els altres cordons de menor importància estan presents en un nombre clarament inferior a l'observat en *O. edwardsii*. L'obetura és oval allargada amb l'interior marronós, el labre compte amb cinc dèbils denticles en la seva cara interna, la variça terminal posseeix els denticles lleugerament espinosos. El canal sifonal és llarg si es comparar amb les altres espècies del gènere i es troba segellat, característica del gènere *Ocinebrina*. La closca és de coloració blanca-groguenca.

Les característiques morfològiques de l'espècimen coincideix amb les de la descripció i

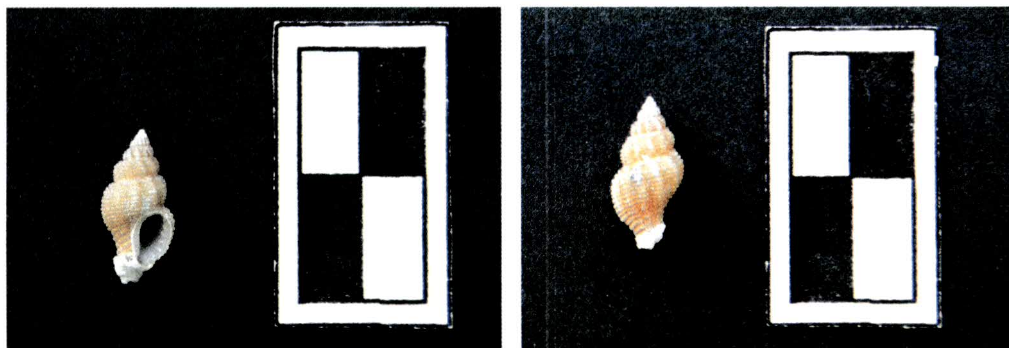

Fig. 1. *Ocinebrina aciculata* (Lamarck, 1822). Escala 2 cm. Badia de Palma (Mallorca) -40 m.
Fig. 1. Ocinebrina aciculata *(Lamarck, 1822). Bar scale 2 cm. Bay of Palma (Mallorca) -40 depth.*

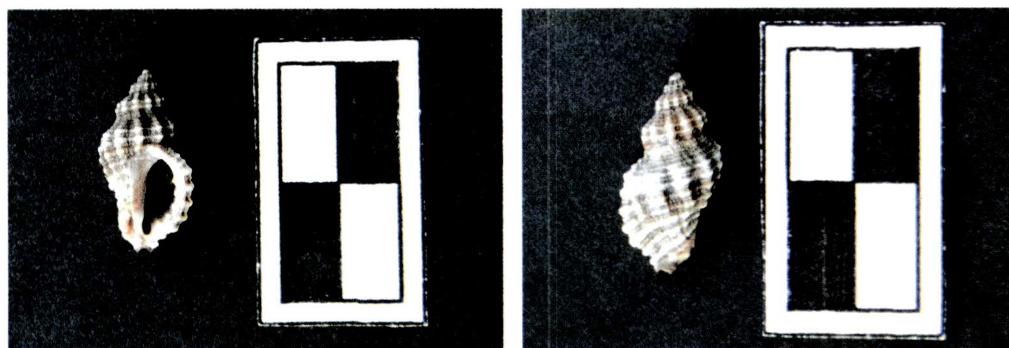

Fig. 2. *Ocinebrina edwarsii* (Payraudeau, 1826). Escala 2 cm. Tanatocenosi a Cala Gamba (Palma de Mallorca).
Fig. 2. Ocinebrina edwarsii *(Payraudeau, 1826). Bar scale 2 cm. Tanatocenosi from Cala Gamba (Palma de Mallorca).*

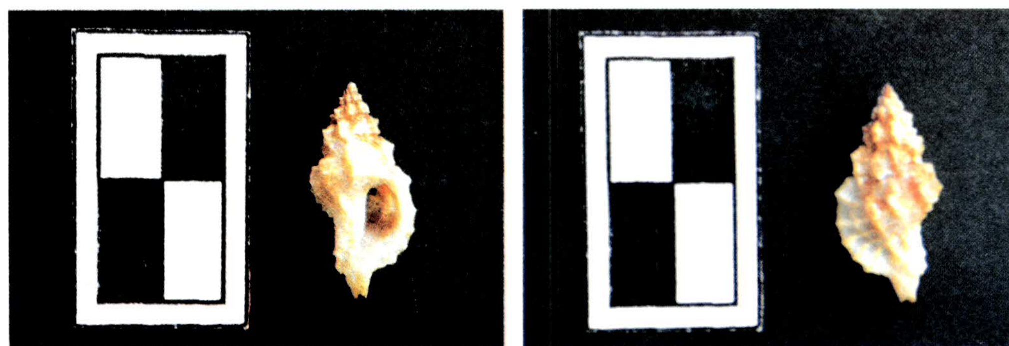

Fig. 3. *Ocinebrina hispidula* (Pallary, 1904). Escala 2 cm. Badia de Palma (Mallorca) -40/60 m.
Fig. 3. Ocinebrina hispidula *(Pallary, 1904). Bar scale 2 cm. Bay of Palma (Mallorca) -40/60 m depth.*

els exemplars assenyalats per Houart (2001) a excepció del major desenvolupament d'uns segons tubercles.

Alguns autors (p.e. Settepassi, 1977) han situat a aquesta espècie dins del gènere *Muricopsis*. No obstant, la presència d'un canal sifonal segellat separa ambdós gèneres (Houart, 2001).

Distribució

Ocinebrina hispidula és coneguda de molt poques localitats: illa de Kerkennha, Djerba, Gabes i Sfax a Tunis i Macronisos i Aya Napa a Xipre (Houart, 2001). D'aquests exemplars no figura la profunditat en que foren capturades. La presència a les Illes Balears amplia notablement la seva àrea de distribució essent la primera cita ibero-balear.

Agraïments

Volem agrair l'ajuda d'en Pere Bover a l'hora de realitzar les distintes fotografies d'*Ocinebrina* de les Balears.

Bibliografia

Altimira, C. 1972. Contribución al conocimiento de la fauna malacológica marina de Menorca. Notas malacológicas XVI. *Inst. Biol.* Apl., 3: 33-52.

Cuerda, J. 1987. *Moluscos marinos y salobres del Pleistoceno Balear*. Caja de Baleares "Sa Nostra". Palma de Mallorca. 421 pp.

Ballesteros, M., Castelló, J., Gallés, M. i Sardà, R. 1987. *Invertebrados alguícolas marinos de las islas Pitiusas*. Consell Insular d'Eivissa i Formentera - Conselleria d'Ecologia i Medi Ambient. Eivissa. 96 pp.

Gasull, L. i Cuerda, J. 1974. Malacología del contenido gástrico de las grandes estrellas de mar. *Bol. Soc. Hist. Nat. Baleares*, 19: 153-175.

Hidalgo, J.C. 1917. *Fauna malacológica de España, Portugal y las Baleares*. Trab. Mus. Nac. Cien. Nat., Zool. 30: 751 pp.

Houart, R. 1994. *Illustrated catalogue of recent species of Muricidae named since 1971*. Ed. Verlag Christa Hemmen, Hong Kong, 179 pp.

Houart, R. 2000. New species of Muricidae (Gastropoda) from the northeastern Atlantic and the Mediterranean Sea. *Zoosystema*, 22 (3): 459-469.

Houart, R. 2001. *A Review of the recent Mediterranean and Northeastern Atlantic species of Muricidae*. Evolver. Roma. 227 pp.

Nordsieck, 1982. *Die europäischen Meeres-Gehäuseschnecken (Prosobranchia)*. Ed. G. Ficher. Stuttgart - New York. 539 pp.

		Distribució
*	***Ocinebrina aciculata*** (Lamarck, 1822)	Ma, Me, Ei, Ca
*	***Ocinebrina edwardsii*** (Payraudeau, 1826)	Ma, Me, Ei, Fo
	Ocinebrina hybrida (Aradas & Benoit, 1876)	Centre Mediterrània (Sicília, Malta)
+	***Ocinebrina helleri*** (Brusina, 1865)	Nord de la mar Adriàtica (Venècia)
	Ocinebrina ingloria (Crosse, 1865)	Nord de la mar Adriàtica (Venècia)
*	***Ocinebrina hispidula*** (Pallary, 1904)	Tunísia, Xipre, Balears (Mallorca)
	Ocinebrina nicolai (Monterosato, 1884)	Mediterrània occidental

Taula 1. Espècies del gènere *Ocinebrina* presents a la Mediterrània (Houart, 2001), (*) indica la seva presència a les Illes Balears. (M) Mallorca, (Me) Menorca, (E) Eivissa , (F) Formentera i (C) Cabrera. (+) Cita dubtosa d'Hidalgo (1917).

Table 1. *Species of* Ocinebrina *genus known from the Mediterranean Sea (Houart, 2001). (*) Presence in the Balearic Islands. (M) Mallorca, (Me) Menorca, (E) Eivissa, (F), Formentera, and (C) Cabrera. (+) Doubtful record by Hidalgo (1917).*

Pons-Moyà, J., Pons, G.X., Garcia, Ll. i Grau, A.M. 1998. Mol.luscs i decàpodes presents en el contingut gàstric del rafel, *Trigla lyra* (Linnaeus, 1758) (Osteichthyes, Triglidae) del SW de Mallorca (Mediterrània occidental). *Boll. Soc. Hist. Nat. Balears*, 41: 87-100.

Poppe, G.T. i Goto, Y. 1991. *European Seashells I (Polyplacophora, Caudofoveata, Solenogastra, Gastropoda)*. Verlag Christa Hemmen Ed. Wiesbaden. 352 pp.

Sabelli, B., Giannuzzi-Savelli, R. i Bedulli, D. 1990-92. *Catalogo annotato del Molluschi marini del Mediterraneo*. Societa Italiana di Malacologia. Bologna. 781 pp.

Settepassi, F. 1977. *Atlante malacologico dei Molluschi viventi nel Mediterraneo*. II. Gasteropodi. Roma.